

Глава 32.

**ОСПОРВАНЕ НА НАЛОЖЕНИТЕ НАКАЗАНИЯ
ПРЕД СЪД**

Производството за контрол върху наложените административни наказания е израз на установената по законодателен ред обща клауза. Тя е характерна за българското административно процесуално право. В ЗАНН конкретната формулировка се намира в чл.59, ал.1. Тук принципно е установено, че наказателното постановление подлежи на обжалване пред районния съд, в района на който е извършено или довършено нарушението, а за нарушенията, извършени в чужбина – пред Софийския районен съд. В предишната редакция на чл.59, ал.3 бяха предвидени случаи, при които не бе възможно обжалване на наказателните постановления. С измененията на ЗАНН тези изключения бяха отменени.¹ На обжалване подлежат наказателните постановления и електронния фиш с измененията на ЗАНН от 2011 г.

1. Оспорването на административното наказание е уредено в Раздел 5, Глава III на ЗАНН. Съществуват и разпоредби в редица специални закони, които допускат определени отклонения от процедурата, която е предвидена тук. Още в самото заглавие има определена неточност – говори се за обжалване, а в същност се има предвид оспорване под неговите две форми – обжалване и протестиране.

2. Поради особеностите на съдебното производство ще започнем разглеждането на темата с участниците, страните и субектите

на административнонаказателното производство в тази му част – съдебния надзор.

Участниците са най-широкото понятие. Те са свидетелите, вещите лица, експерти, наказващи органи, наказани и др.

Страните в съдебното производство са нарушителите, поискалите обезщетение и административнонаказващият орган – чл.61, ал.1. Прокурорът също има качеството „страна“ – когато е подал протест или е решил да встъпи в процеса.

Субекти на процеса са съдът и страните.

3. Оспорването започва с жалба от нарушителя. Той е наказан с наказателно постановление и може да го обжалва във всички негови пунктове и елементи, които според него засягат неговите права и интереси или е бил нарушен законът. Поискалият обезщетение може да обжалва наказателното постановление само в частта му, която се отнася до определяне на обезщетението. Той не може да оспорва наложеното наказание, като примерно иска увеличаване на наложеното наказание. Това право е самостоятелно и то не зависи от обжалването на нарушителя или от протеста на прокурора.

Началото се слага с жалба, която се подава до съответния съд чрез административнонаказващия орган, наложил административното наказание. Българското административнонаказателно процесуално право предвижда, че наказанията се оспорват пред районния съд, в района на който е извършено или довършено нарушението. Защо се говори за довършване? Възможно е едно нарушение да започне на една територия и бъде довършено на друга. Тук се има предвид, че създаването на опасност може да се трансформира в конкретно увреждане или пък неправомерните увреждания са извършени на различни места.

4. Подадената жалба или протест играят сезираща роля по отношение на съда. Това означава, че само чрез тях може да започне производството по оспорване на наказателните постановления. Съдът не може служебно да из земе административнонаказателната

¹ Вж. и РКС №1/01.03.2013 г. по к.д. №10/2011 г.

преписка от административнонаказващия органи и да я приеме за разглеждане, а също и да преразглежда периодически преписки по административни наказания и да се произнася по тях.

Съдът може да действа само ако е сезиран. Това е приложение на принципа, завещан ни от древното римско право – по *prozedat iudex ex officio*. Сроковете за сезиране имат преклузивен характер, т.е. тяхното пропускане преустановява възможността за оспорване на наложеното наказание. При наличие на съществени уважителни причини наказаният и търсещият обезщетение могат да искат възстановяване на сроковете. Тази възможност не е предоставена на прокурора.

Жалбите и протестите играят сезираща роля, когато са оформени по установения ред, отговарят на определени изисквания и да съдържат определени реквизити. Нередовностите, от които страдат жалбите и протестите имат различно правно значение. Съдът оставя жалбата без разглеждане, когато е пропуснат срокът за оспорване, а също и „...когато за жалбоподателя липсва личен и пряк интерес...“². Българското процесуално право не предвижда специфична форма, в която да се извърши това процесуално действие. Практиката е това да се прави с резолюция върху жалбата. По-важно е друго – да се посочат основания и последствията от тях.

Жалбите и протестите се оставят без ход, когато не е налице някой от техните реквизити. Това процесуално действие може да бъде предприето само когато не са налице реквизити, които „обуславят съществуването на жалбата или протеста“³. Тук следва да посочим лисата на подпис, например. Това процесуално действие има сериозни последици и се прилага, „когато е невъзможно за контролния орган за прецени, че става дума за оформено оспорване на един конкретен акт на администрацията...“⁴. То не би следвало да се прилага, когато нередовностите на жалбата не влияят върху

² Дерменджиев, Ив., Административен процес на НРБ, С., СУ, ЮФ, 1981 г., с.62-63

³ Пак там, с.63

⁴ Пак там, с.64

процесуалното положение на жалбата или протеста в административното наказателния процес, като например непосочване на адреса на жалбоподателя, на някои доказателства, като неподаване чрез орган, който е издал наказателното постановление.

Оставянето на жалбите и протестите без движение е „процесуално действие на контролния орган, което може да се извърши, след като те са били приети вече за разглеждане в образувано производство, но е било установено, че в тях се съдържат несъществени пропуски и грешки, които биха попречили за по-нататъшно водене“⁵.

На практика производството спира до момента, в който бъдат отстранени допуснатите грешки и непълноти.

5. След проверката на редовността на жалбата и протеста и тяхната допустимост съдът започва разглеждането на административнонаказателната преписка по същество, ако, разбира се прецени, че до тук всичко е наред.

Делото се разглежда в открито съдебно заседание от един съдия с призоваване на нарушителя и този, който е поискал или му е присъдено обезщетение. Могат да се призват свидетели, вещи лица и експерти. Прокурорът участва, ако прецени че това е необходимо. Ако делото е образувано по негов протест и той бъде призван, ще участва самостоятелно и ще има качеството страна. Производството пред съда дава възможност за непосредствено пряко участие на страните в производството – наказаният, административнонаказващият орган, този, комуто е присъдено обезщетение, а също и прокурорът. Изпълнителните органи не могат да оспорват наказателното постановление. След като то е издадено, те не могат да го изменят или променят.

Тежестта на доказването на извършеното нарушение тежи върху органа, който е издал наказателното постановление. Той е длъжен да докаже, че е извършено административно нарушение,

⁵ Пак там, с.64

че то е извършено от определено лице и при определена форма на вина (умисъл или непредпазливост). В сегашния административнонаказателен процес на България действа презумпцията за невинност на лицето, посочено в съответния акт за констатиране на административното нарушение.

Съдът разглежда делото по същество и решава след обстойна проверка на фактите и обстоятелствата по делото, след изслушване на наказания, прокурора, заинтересуваните и др. Ако наказателното постановление е съобразено със закона, ако наложеното с него наказание отговаря на установеното административно нарушение, на установената вина, то съдът е длъжен да го потвърди. Потвърдителното решение има силата на присъдено нещо само в тази част, която е оспорвана пред съда по отношение на действията на административнонаказващия орган.

Втората възможност е да измени наказателното постановление. Това може да стане, ако наложеното наказание не отговаря на нарушението, не е съобразено с имуществените възможности на нарушителя, съществуват разминавания между присъденото обезщетение и реално причинената вреда. В такъв случай съдът изменя наказателното постановление и определя наказанието.

Когато производството е по жалба на наказания, съдът може да потвърди или да намали санкцията. Ако производството е по протест на прокурора, то тогава е възможно наказанието да бъде увеличено, намалено или потвърдено.

Възможно е съдът да отмени оспореното наказателно постановление. Отмяната може да бъде пълна или частична. Това означава, че съдът с решението си унищожава наказателното постановление като юридически акт и заличава с обратно действие всички правни последици, които са свързани с него. Частична отмяна означава, че отделни фрагменти от акт на административнонаказващия орган се заличават. Най-често това става с тези части на наказателното постановление, които са отредени на конфискацията и на присъденото обезщетение. Извън това съдържанието му не са променя по никакъв начин, то влиза в сила и подлежи на изпълнение.

6. По своята правна природа оспорването пред съд представлява второинстанционно производство, което е правораздавателно. То е част от административнонаказателния процес. Второинстанционността произтича от факта, че става дума за две правораздавателни инстанции. Налагането на административно наказание у нас е правораздавателна дейност. Тя се извършва от административнонаказателна юрисдикция – орган в системата на изпълнителната власт, най-често. Оспорването пред съд също е правораздаване. За това се говори в теорията, че съдът е „втора–първа“ или „първа–втора“ инстанция. Той е наречен първа инстанция, защото е първата правосъдна инстанция, а е втора, защото е втората правораздавателна инстанция.

Решението на съда подлежи на контрол от страна на административния съд. Това е касационно производство.